

12 EYLÜL DARBEŞİ'NİN KURBANİ DİĞER SENDİKALAR

Aydınlık Gazetesi, 21 Eylül 2019

Yıldırım Koç

12 Eylül 1980 Darbesi sonrasında DİSK'in yanı sıra, Türk-İş'e bağlı bazı sendikalar ile bazı bağımsız sendikalar da darbecilerin hedefi oldu. Türkiye sendikacılık tarihinin eksik sayfalarından biri, darbe sonrasında bu sendikaların yaşadıkları sıkıntılardır.

YOL-İŞ FEDERASYONU ÜYESİ SENDİKALAR

Türk-İş üyesi Yol-İş Federasyonu'na bağlı **İstanbul Yol-İş** Sendikası 25 Ağustos 1981 tarihinde İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından faaliyetten alıkondu. Yürütme kurulu üyeleri gözaltına alındı ve 38 gün gözaltında kaldı. Sendika 1985 yılına kadar kayyım eliyle yönetildi.

Yol-İş Federasyonu'na üye **İzmir Yol-İş Sendikası** Ege Ordu ve İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı'nın emri ile 11 Haziran 1981 günü faaliyetten alıkondu. 17 Eylül günü, en kısa zamanda genel kurulunu yapma koşuluyla, yeniden faaliyete geçmesine izin verildi.

Yol-İş Federasyonu'na bağlı **Diyarbakır Yol-İş** Sendikası 12 Eylül 1980 günü Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından mühürlendi. Sendika başkanı ve genel sekreteri Eylül ayının sonlarında önce gözaltına alındı, daha sonra tutuklandı. Sendika yöneticilerine çok kötü biçimde işkence yapıldı. Yöneticiler 24 Mart 1981 tarihinde beraat ettiler. Sendika ise 20 Temmuz 1981 tarihinde açılabilir.

Sıkıyönetim mahkemelerince kapatılan ilk önemli sendika, tüzüğünde yer alan "işçi sınıfı bilimine dayalı genel eğitimi yaygınlaştırmayı, (...) sömürü ve soygunun ortadan kalkması için çalışmayı ve emekçi halkımızın ülkenin yönetimini ele almasını sağlamayı temel amaç edinir," hükmü nedeniyle, Ankara Yol-İş'ti. **Ankara Yol-İş** hakkında, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 3 Numaralı Askeri Mahkemesi tarafından 20 Mayıs 1981 günü kapatılma kararı verildi. Ancak Askeri Yargıtay bu kararı 20 Ekim 1981 tarihinde bozdu ve görevsizlik kararı verdi. Dava beraatle sonuçlandı.

PETROL-İŞ'İN YAŞADIĞI BASKILAR

Türk-İş'e bağlı **Petrol-İş** Sendikası Genel Merkezi 1980 yılı Ekim ayı içinde askerler ve polis tarafından arandı, pek çok yayına ve belgeye el kondu, sendika mühürlendi; sendika genel başkanı Cevdet Selvi bir süre gözaltına alındı. (**Cumhuriyet**, 28.10.1980, 29.10.1980) Petrol-İş ancak 12 Ocak 1981 tarihinde yeniden faaliyete geçebildi. Türk-İş Denetleme Kurulu, Petrol-İş'in 1 Eylül 1978-12 Eylül 1980 dönemi belgelerini bir ay süreyle inceledi. Aynı dönemde Petrol-İş'in Gemlik, İzmir, Yarımca, İstanbul ve İstanbul/Anadolu şubelerinin çalışmaları sıkıyönetim komutanlıklarınca durduruldu. Gemlik şubesi dışındaki şubeler bir süre sonra açıldı. Gemlik şubesi ancak 1983 yılından sonra faaliyete geçebildi. Bazı şubelerin ise faaliyeti fiilen engellendi. Sendika genel merkezi güvenlik güçlerince 1982 yılı Kasım ayında bir kez daha arandı. Petrol-İş'in bazı şube başkanları tutuklandı ve bunların bir bölümü 4 yıla yakın bir süre tutuklu kaldı. Çok sayıda üye işten atıldı. Petrol-İş'in 1989 yılında yaptığı tespiti göre, 28 işyerinden 174 üye tutuklandı ve işe geri dönemedi.

Türk-İş'e bağlı **Deri-İş** Sendikası da sorunlar yaşadı. Sıkıyönetim yetkilileri 12 Eylül sonrasında Deri-İş'i de mühürlendi. Sendika 13 gün kapalı kaldı; sonra yeniden açıldı.

1982 yılı Kasım ayındaki Anayasa referandumundan önce **Petrol-İş**'in sürdürdüğü çalışmalar nedeniyle, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununu ihlal ettikleri iddiasıyla, Petrol-İş Merkez Yönetim Kurulu üyeleri aleyhine dava açıldı. Bu dava 1983 yılı Mayıs ayında beraatle sonuçlandı.

BAĞIMSIZ SENDİKALARA BASKILAR

Bağımsız sendikalardan da kovuşturmayla uğrayan, faaliyeti durdurulan ve yöneticileri cezalandırılanlar oldu. Örneğin, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 no.lu Askeri Mahkemesi, 8.3.1982

günlü kararıyla **Bank-İş** Sendikası'nı kapattı, sendikanın bazı yöneticilerini 10 sene 8 ay ağır hapis, diğer bazı yöneticilerini ise 6 sene 8 ay ağır hapis cezasıyla cezalandırdı. (**İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 no.lu Askeri Mahkemesi'nin 8.3.1983 gün ve 1982/202 karar no.lu kararı, Gereçeli Hüküm**, s.22-23) Ceza Askeri Yargıtay tarafından da onaylandı ve hükümlüler hapis cezalarını yattılar.

Tüm Maden-İş Sendikası yöneticileri hakkında İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3 no.lu Askeri Mahkemesi'nde dava açıldı. Askeri savcı, Tüm Maden-İş yöneticilerinin sendikayı illegal bir örgüte dönüştürdüklerini ve "Marksist-Leninist ideolojiyi işçi kesiminde yaymak amacıyla faaliyet gösterdiklerini" ileri sürdü. (**Tercüman, Hürriyet**, 23.4.1982)

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 no.lu Askeri Mahkemesi'nde *İstanbul Gıda ve İhtiyaç maddeleri Satış İşçileri Sendikası (Pat-Sat-İş)* yöneticileri, DİSK'in tek tip demokratik tüzüğünü kabul ettikleri için yargılandı ve tutuklandı. (**Hürriyet**, 18.6.1982) Sanıklar 1982 yılı sonunda beraat ettiler.

İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3 no.lu Askeri Mahkemesi'nde yargılanan **Tümmetal-İş** yöneticileri için, DİSK'in tek tip demokratik tüzüğünü benimsedikleri için 13-20 yıl hapis cezası istendi. (**Cumhuriyet**, 21.12.1982)

Devrimci Bank-Sen hakkında İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 3 no.lu Askeri Mahkemesi'nde dava açıldı. Askeri savcılık, sendikanın Türkiye İşçi Köylü Partisi'nin görüşleri doğrultusunda yönetildiğini ileri sürdü. (**Cumhuriyet**, 13.4.1984)

Bu sendikalar dışında, Tek Eğitim-Büro İş, Kimsan-İş, Devrimci Metal-İş, İplik-İş gibi sendikalara da yoğun baskılar uygulandı.